

*Urszula Kowalewska
Lidia Mikołajuk¹*

**PROGRAMY KSZTAŁCENIA KATEDRY BIBLIOTEKOZNAWSTWA
I INFORMACJI NAUKOWEJ UNIwersYTETU ŁÓDZKIEGO
W LATACH 1945-2011**

WSTĘP

Początki kształcenia bibliotekarzy w Polsce stanowiły uniwersyteckie wykłady z zakresu bibliografii. Prowadzili je: na Uniwersytecie w Krakowie w latach 1811-1834 Jerzy Samuel Bandtkie, na Uniwersytecie Warszawskim w latach 1820-1821 Joachim Lelewel, na Uniwersytecie Wileńskim w latach 1829-1831 Aleksander Bohatkiewicz, w Szkole Głównej Warszawskiej w latach 1865-1868 Karol Estreicher. Wykłady te nie miały istotnego znaczenia w edukacji bibliotekarzy, ale były zwiastunem wprowadzenia do szkolnictwa akademickiego problematyki dotyczącej nauki o książce i bibliotece². W okresie międzywojennym wiedzę fachową zdobywano przede wszystkim poprzez praktykę zawodową. Do ważnych ośrodków kształcenia bibliotekarzy należały wtedy biblioteki w Krakowie, Lwowie i Warszawie.

Nauka zawodu obok praktyki bibliotecznej wymagała również gruntownej wiedzy teoretycznej. W tym celu zaczęto organizować różne kursy, głównie dla bibliotekarzy oświatowych. Na tym polu duże zasługi miały: Towarzystwo Szkoły Ludowej, Macierz Szkolna, Towarzystwo Uniwersytetów Ludowych, Biblioteka m. st. Warszawy i Poradnia Biblioteczna Związku Bibliotekarzy Polskich, której kursy były na najwyższym poziomie. Wykładali na nich: Adam Łysakowski, Józef Grycz, Helena Radlińska. Zakres kursów obejmował naukę o książce, bibliografię, bibliotekoznawstwo, czytelnictwo, klasyfikację piśmiennictwa, przepisy prawne potrzebne w praktyce bibliotecznej.

¹ Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego.

² *Bibliotekarstwo*, red. Z. Żmigrodzki, Warszawa 1998, s. 388.

Dla bibliotekarzy naukowych przeznaczony był jednoroczny (1919-1920) kurs w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu. Od 1930 r. wprowadzono egzaminy państwowe na urzędników bibliotecznych I i II kategorii. Do egzaminu mogli przystąpić tylko pracownicy państwowych bibliotek naukowych. Bibliotekarze bibliotek publicznych takiego prawa nie mieli i dlatego pod koniec lat 20. powstały dwie szkoły na poziomie półwyższym: dwuletnia prowadzona przez Polską Macierz Szkolną w latach 1929-1932 i jednoroczna przy Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy działająca od 1929 r. do wybuchu II wojny światowej.

Jedyną placówką kształcąca bibliotekarzy na poziomie wyższym (w latach 1925-1939) była Wolna Wszechnica Polska nie posiadająca jednak praw nadawania stopni akademickich. Na Wydziale Pedagogicznym utworzono kierunek bibliotekarski, gdzie wykładali m.in. Helena Radlińska i Jan Muszkowski³. Dzięki staraniom organizatorów tego kierunku opracowano pierwszy systematyczny program studiów bibliotekarskich na poziomie wyższym. Składały się na niego trzy grupy przedmiotów:

- 1) przedmioty humanistyczne,
- 2) przedmioty zawodowe, jak księgoznawstwo, bibliotekarstwo i czytelnictwo,
- 3) zajęcia praktyczne⁴.

PIERWSZA W KRAJU KATEDRA BIBLIOTEKOZNAWSTWA

Kształcenie bibliotekarzy na poziomie akademickim rozpoczęto w Polsce dopiero po zakończeniu II wojny światowej. Na nowo utworzonym (24.05.1945 r.) Uniwersytecie Łódzkim studia bibliotekoznawcze zorganizował profesor Jan Muszkowski⁵. On też został kierownikiem pierwszej Katedry Bibliotekoznawstwa, powołanej oficjalnie w lutym 1946 roku. Jednak warunki, w jakich kształtowały się wówczas studia bibliotekoznawcze nie należały do najłatwiejszych. W pierwszym okresie działalności najwięcej problemów sprawiło uzyskanie odpowiedniego lokalu, zgromadzenie księgozbioru i wydaw-

³ Z. Gaca-Dąbrowska, *Bibliotekarstwo II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2007, s. 102-106.

⁴ H. Więckowska, *Pierwsza w Polsce Katedra Bibliotekoznawstwa*, „Przegląd Biblioteczny” 1969, z. 2-3, s. 115.

⁵ H. Więckowska, *Jan Muszkowski. Uczony – bibliolog*, „Przegląd Biblioteczny” 1953, z. 2, s. 105.

nictw naukowych, pozyskanie kadry naukowej oraz opracowanie koncepcji organizacji i programów studiów.

Początkowo Katedra w semestrze letnim 1945 r. funkcjonowała na Wydziale Pracy Kulturalnej. Jesienią tego roku znalazła się na Wydziale Humanistycznym. J. Muszkowski pracował intensywnie nad opracowaniem programu studiów i już w maju sprecyzował ostatecznie program trzy i pół letnich (11 trymestrów) studiów bibliotekarskich, na które składały się wykłady i ćwiczenia. Zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami, które przewidywały trzy grupy przedmiotów, program obejmował:

1. siedem przedmiotów obowiązkowych dla wszystkich studentów stanowiących trzon obranej specjalizacji:
 - Zasady księgoznawstwa ogólnego (zagadnienia wytwarzania, obiegu i użytkowania książki)
 - Technika biblioteczna
 - Zasady katalogowania
 - Historia książki i bibliotek
 - Historia i teoria bibliografii
 - Teoria i praktyka czytelnictwa
 - Główne zasady nauk filozoficznych
2. przedmioty wybierane dowolnie przez studentów
 - a) nauki historyczno-literackie
 - Historia piśmiennictwa polskiego
 - Historia piśmiennictwa powszechnego, ze szczególnym uwzględnieniem piśmiennictwa w języku obcym znanym studentowi
 - b) nauki społeczne
 - Socjologia
 - Ekonomia polityczna
 - c) nauki historyczne
 - Historia Polski
 - Wybrana epoka lub wybrane zagadnienie z historii powszechnej
 - d) nauki filozoficzne
 - Psychologia lub działy filozofii
 - Historia filozofii
3. dwa języki obce (wymagana była dobra znajomość w mowie i w piśmie przynajmniej jednego z nich)⁶.

⁶ J. Muszkowski, *Pierwszy etap wyższych studiów bibliotekarskich UŁ (1945/46 – 1951/52)*, „Bibliotekarz” 1953, nr 1, s. 11.

Warunkiem dopuszczenia do egzaminu była roczna praktyka w bibliotece, przedsiębiorstwie wydawniczo-księgarskim lub instytucie naukowo-badawczym księgoznawstwa. W tej koncepcji programu bibliotekoznawstwo stawało się właściwym kierunkiem, a specjalizacja humanistyczna schodziła na plan dalszy. Program studiów był jeszcze parokrotnie zmieniany. W rezultacie bibliotekoznawstwo – mimo usilnych starań prof. J. Muszkowskiego – nie zostało uznane jako odrębny kierunek przez Ministerstwo Oświaty. Zarządzenie Ministerstwa Oświaty z 1 lutego 1949 r. uznało bibliotekoznawstwo za specjalizację bibliotekarską w ramach filologii polskiej i historii. Spowodowało to, że studenci kończący już studia w łódzkiej katedrze musieli uzupełnić egzaminy obowiązujące na tych kierunkach.

W 1952 r. zostały wprowadzone w kraju studia dwustopniowe: 3-letnie ze specjalizacją bibliotekoznawczą na trzecim roku studiów, tzw. studia zawodowe, które prowadziło kilka uniwersytetów w Polsce oraz 5-letnie studia magisterskie (studia II stopnia, 2-letnie studia bibliotekoznawcze na bazie 3-letnich studiów na innym kierunku). Wejście w życie studiów dwustopniowych wymagało ponownego opracowania programów nauczania. Specjalizacja bibliotekarska na III roku studiów pierwszego stopnia – Bibliotekarstwo wraz z ogólnymi wiadomościami o książce – obejmowała 150 godzin wykładów i ćwiczeń, a składały się na nią następujące przedmioty:

- Polityka kulturalna i biblioteczna
- Biblioteka
- Książka
- Bibliografia
- Gromadzenie zbiorów w bibliotece
- Inwentarz i przechowywanie zbiorów
- Katalogowanie zasadnicze
- Poznanie treści książki, klasyfikacja piśmiennictwa, katalogi rzeczowe
- Czytelnictwo i udostępnianie zbiorów
- Organizacja biblioteki.

Starano się wyeliminować przedmioty teoretyczne i zagadnienia historyczne, a nacisk położyć na przedmioty praktyczne niezbędne absolwentowi studiów zawodowych. Program ten jednak nie sprawdził się w praktyce – „absolwenci «trzyłatki» obdarzeni dyplomem zawodowym stanowili element niedouczony, mało przydatny w praktyce, obciążony nadto kompleksami niepełnego wykształcenia uniwersyteckiego”⁷. Studia magisterskie II stopnia okazały się

⁷ H. Więckowska, *Pierwsza...*, op. cit., s. 123.

korzystnym rozwiązaniem zgodnym z koncepcją kształcenia bibliotekarzy J. Muszkowskiego⁸. Kładły one punkt ciężkości na problemy naukowe bibliologii i bibliotekoznawstwa oraz pogłębiały ogólne wykształcenie humanistyczne. Na nowy program opracowany przez J. Muszkowskiego składały się trzy grupy przedmiotów:

- przedmioty ogólne: materializm historyczny i dialektyczny, wybrane zagadnienia z literatury, z historii Polski, z historii powszechnej i filozofii,
- przedmioty kierunkowe: wykłady i seminaria z bibliologii i bibliotekoznawstwa, ćwiczenia z katalogu rzeczowego, zajęcia praktyczne w bibliotece,
- języki obce: język rosyjski (obowiązkowy) i język zachodnio-europejski (do wyboru)⁹.

Po prof. J. Muszkowskim (zmarł w styczniu 1953 r.) kierownictwo Katedry objęła dr Helena Więckowska, powołana na kontraktowego zastępcę profesora. Jednocześnie pełniła funkcję dyrektora Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego (BUŁ). W roku akademickim 1954/1955 wprowadzone zostały na uniwersytetach polskich jednolite studia 4-letnie. Katedra Bibliotekoznawstwa UŁ nie zyskała jednak prawa do rekrutacji studentów. Nie nastąpiła likwidacja Katedry, ale była ona przez dwa lata dydaktycznie nieczynna¹⁰. Wykorzystano działające od 1953 r. przy Katedrze Studenckie Koło Naukowe Bibliotekoznawstwa, by zaktywizować młodą kadrę do podjęcia prac badawczych w zakresie nauki o książce. Organizowano seminaria, na których uczestnicy (ok. 25 osób) przedstawiali referaty na tematy związane z bibliotekoznawstwem. Koło naukowe działało do 1956 r. W 1957 r. utworzono magisterskie dwuletnie studium eksternistyczne przeznaczone dla czynnych bibliotekarzy, absolwentów studiów zawodowych¹¹. Opracowano nowy program nauczania eliminujący przedmioty związane z bibliotekarstwem praktycznym i praktyki zawodowe:

⁸ H. Werno, *Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego 1946-1961*, „Roczniki Biblioteczne” 1961, z. 1-4, s. 386.

⁹ H. Więckowska, *Pierwsza...*, op. cit., s. 125-126.

¹⁰ B. Świdorski, *Historia Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Librorum” 1998, nr 8, s. 6.

¹¹ H. Więckowska, *Akademickie kształcenie bibliotekarzy: zarys historyczny*, Warszawa 1979, s. 41.

- pierwszą grupę stanowiły przedmioty ogólne obowiązujące studentów studiów humanistycznych,
- drugą – przedmioty kierunkowe obejmujące: podstawowy kurs nauki o książce i bibliotece, wybrane zagadnienia z bibliotekarstwa współczesnego (katalogi rzeczowe, służba informacyjna, polityka gromadzenia, czytelnictwo) oraz bibliografię,
- trzecią grupą stanowiło nauczanie dwóch języków obcych.
- W studiach tych opartych na samokształceniu wprowadzono obowiązkowe seminaria dwa razy w miesiącu i stałe konsultacje indywidualne¹².

W 1960 r. oddano do użytku nowy gmach BUŁ, w którym Katedra otrzymała niewielkie pomieszczenia. W 1963 r. prof. H. Więckowska zorganizowała seminarium doktoranckie z zakresu bibliotekoznawstwa. Od 1968 r. kierownictwo Katedry czyniło starania o powołanie Międzywydziałowego Studium Bibliotekoznawstwa na UŁ, które rok później zaczęło działać pod kierownictwem nowego dyrektora BUŁ, doc. dr. Bolesława Świdarskiego, uprzednio wicedyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. W 1970 r. Katedra jako samodzielna jednostka została zlikwidowana na mocy Zarządzenia Rektora UŁ. Bibliotekoznawstwo znalazło się w strukturze Instytutu Filologii Polskiej w obrębie Zakładu Nauk Pomocniczych i Bibliotekoznawstwa. Dopiero Zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 stycznia 1972 r. powołało na Wydziale Filologicznym UŁ Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. W zarządzeniu Rektora UŁ z dnia 28 października 1981 r. zakład został przemianowany na Katedrę Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej.

W 1975 r. uruchomiono stacjonarne czteroletnie studia magisterskie z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Z upływem lat plany studiów i programy nauczania były modyfikowane. Z dwóch wariantów: humanistycznego i matematycznego na UŁ wybrano profil humanistyczny z trzema blokami przedmiotów:

- przedmioty ogólne: ekonomia polityczna, filozofia, logika, podstawy nauk politycznych, literatura powszechna, wiedza o kulturze literackiej o rozwoju nauki, pedagogika społeczna, historia i teoria kultury;
- lektoraty obowiązkowe z języka rosyjskiego i z łacińskiego oraz do wyboru język zachodnioeuropejski;

¹² H. Więckowska, *Pierwsza...*, op. cit., s. 129.

- przedmioty kierunkowe: wstęp do bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, nauki pomocnicze bibliotekoznawstwa i metody badań, historia książki i jej funkcji społecznej, zagadnienia wydawnicze i księgarskie, bibliotekarstwo, klasyfikacja piśmiennictwa, bibliografia, metodyka i organizacja czytelnictwa, informacja naukowa, kierunki i metodologia badań nauki o książce, biblioteki i informacji naukowej¹³.

W roku akademickim 1977/1978 uruchomiono czteroletnie studia zaoczne, dla których przyjęto również plan studiów o profilu humanistycznym. W 1980 r. uruchomione zostały studia podyplomowe przeznaczone przede wszystkim dla nauczycieli pracujących w bibliotekach, którzy posiadali wyższe wykształcenie, ale nie mieli specjalistycznego przygotowania do pracy w bibliotece. Początkowo studia te trwały dwa semestry, a w roku 1990 wydłużono je do dwóch lat. Program studiów obejmował:

- zagadnienia historii książki,
- elementy teorii i metodologii nauki o książce, biblioteki i informacji naukowej,
- problematykę nowoczesnego zarządzania biblioteką,
- informacje o kierunkach rozwoju i metodach pracy bibliotek,
- zasady opracowania dokumentów bibliotecznych,
- przegląd źródeł informacji,
- wprowadzenie do systemów informacyjnych,
- zagadnienia automatyzacji procesów bibliotecznych¹⁴.

W roku akademickim 1982/1983 wprowadzono na studiach podyplomowych dwie specjalizacje: nauczycielską i ogólną. Pierwsza obejmowała nauczycieli – bibliotekarzy z bibliotek szkolnych i pedagogicznych, druga – pracowników bibliotek publicznych i naukowych. Wydłużono również czas trwania studiów stacjonarnych i zaocznych do 5 lat. W latach 1985/1986 uruchomiono specjalizację – biblioteki szkolne i pedagogiczne. Były to zajęcia fakultatywne, które przerwano w następnym roku z powodu braku chętnych, ale w kolejnych latach nadal kontynuowano¹⁵.

¹³ B. Świdorski, *Historia...*, op. cit., s. 11.

¹⁴ B. Karkowski, *Podyplomowe Studium Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (przeszłość – teraźniejszość – przyszłość)*, w: *Edukacja permanentna bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w międzynarodowej perspektywie*, red. nauk. M. Kocójowa, Kraków 1999, s. 128.

¹⁵ B. Świdorski, *Historia...*, op. cit., s. 14.

Od 1 października 1987 r. kierownictwo Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej przejęła doc. dr Hanna Tadeusiewicz. W 1989 r. zaczęła działać biblioteka katedralna, a w 1991 r. laboratorium komputerowe. W 1990 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej przywróciło Radzie Wydziału Filologicznego UŁ (odebrane w 1986 r.) prawo do nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej¹⁶. Od roku akademickiego 1992/1993 wobec niespełnienia przez Katedrę wymogów kadrowych bibliotekoznawstwo stało się specjalizacją na kierunku filologia polska.

W latach 90. warunki lokalowe Katedry zaczęły się pogarszać. Wynikało to z jednej strony z faktu powiększania księgozbioru przez BUŁ, a z drugiej strony przyjmowania przez Katedrę coraz większej liczby studentów. W 1996 r. Katedra przeniosła się do lokalu przy al. Kościuszki, a w 2004 r. do wyremontowanego budynku w pobliżu Biblioteki Uniwersyteckiej. Zmiana siedziby miała znaczny wpływ na podniesienie poziomu zajęć w laboratorium komputerowym (zwiększono ilość stanowisk komputerowych). Lepsze warunki techniczne pozwoliły na wprowadzenie znaczących zmian w realizowanych programach z zakresu: Automatyzacja procesów bibliotecznych i Technologia informacyjna¹⁷. Od stycznia 2000 r. rozpoczęło działalność Studenckie Koło Naukowe Bibliotekoznawców skupiające twórczych i aktywnych studentów¹⁸. Studenci organizują wycieczki, biorą czynny udział w konferencjach, wydają gazetkę pt. „Niezycielna Sygnatura”. W 2004 r. wobec niespełnienia obowiązkowego minimum kadrowego, Ministerstwo Edukacji Narodowej odebrało Katedrze prawo do prowadzenia studiów magisterskich oraz prawo do nadawania stopni naukowych. W czerwcu 2006 r. Senat UŁ zatwierdził przygotowany przez katedrę program trzyletnich studiów I stopnia (licencjackich) na kierunku Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo¹⁹, które zostały uruchomione w roku akademickim 2007/2008. W tym samym roku Katedra odzyskała akredytację Uczelnianej Komisji Akredytacyjnej, która potwierdza kompetencje ośrodka w zakresie kształcenia bibliotekarzy na poziomie akademickim. Nabór na studia magisterskie II stopnia po raz pierwszy nastąpił w roku akademickim 2010/2011.

¹⁶ H. Tadeusiewicz, *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego (1987/88-1994/95)*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Librorum” 1998, nr 8, s. 20.

¹⁷ A. Walczak-Niewiadomska, G. Czapnik, *Realizacja programu z zakresu informacji naukowej w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego*, w: *Historia i współczesność w badaniach bibliologicznych*, praca zbiorowa pod red. J. Koniecznej, Łódź 2007, s. 181.

¹⁸ J. Ladorucki, *Koło naukowe jako szkoła twórczego działania*, w: *tamże*, s. 185.

¹⁹ H. Tadeusiewicz, *Katedra...*, op. cit., s. 12.

Kluczowe znaczenie dla kształtowania nowego programu studiów w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa miało uchwalenie Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym* oraz wydanie rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia²⁰. Dla studiów licencjackich i magisterskich zostały ustalone standardy nauczania, które nakładają na wszystkie ośrodki podobne treści kształcenia²¹. Łódzka placówka dostosowała program kształcenia do obowiązujących wytycznych. Istotnym działaniem, zmierzającym w tym kierunku było przejście od roku 2005/2006 na Europejski System Transferu Punktów Kredytowych (ECTS).

Obecnie w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej prowadzone są studia I stopnia (licencjackie) trwające 3 lata (6 semestrów) – absolwenci otrzymują tytuł licencjata w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, a po uzyskaniu zaliczeń w zakresie specjalizacji pedagogicznej zyskują uprawnienia zawodowe nauczyciela-bibliotekarza.

Program studiów na poziomie licencjatu obejmuje komunikację społeczną i medialną, systemy komunikowania w nauce, historię kultury, metody zarządzania, czytelnictwo, historię literatury polskiej, literaturę powszechną i filozofię oraz lektoraty z języków obcych.

Lp.	Nazwa przedmiotu	Ilość godzin	ECTS
1.	Komunikacja społeczna i medialna	60	2
2.	Systemy komunikowania w nauce	60	5
3.	Historia kultury	30	4
4.	Metody zarządzania	30	3
5.	Czytelnictwo	90	7
6.	Historia literatury polskiej XX wieku	90	6
7.	Literatura powszechna	30	1
8.	Filozofia	30	1
9.	Język obcy	120	8
10.	Język łaciński	60	2
11.	Wychowanie fizyczne	60	

Tab. 1. Przedmioty ogólnokształcące na poziomie studiów licencjackich.

Źródło: opracowanie własne.

²⁰ M. Próchnicka, *Standardy kształcenia i akredytacja kierunku „Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo”*, „Przegląd Biblioteczny” 2008, z. 1, s. 28-37.

²¹ D. Kuźmina, *Kształcenie w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa w Polsce – nowe kierunki*, w: *Nowoczesna biblioteka. Materiały z ogólnopolskiej konferencji*, Warszawa 2009, s. 135.

Wśród przedmiotów kierunkowych znalazły się m.in.: historia książki i bibliotek, nauka o książce, opracowanie dokumentów, nauka o informacji oraz nowoczesne systemy informacyjne.

Lp.	Nazwa przedmiotu	Ilość godzin	ECTS
1.	Historia książki i bibliotek	75	4
2.	Podstawy nauki o książce i bibliotece	45	3
3.	Biblioteka w systemie prawnym	15	1
4.	Analiza i opracowanie dokumentów	30	1
5.	Opracowanie formalne dokumentów bibliotecznych	45	6
6.	Opracowanie rzeczowe dokumentów bibliotecznych	45	5
7.	Organizacja zbiorów bibliotecznych	30	4
8.	Przechowywanie, udostępnianie i ochrona zbiorów	30	4
9.	Źródła informacji piśmienniczej	60	7
10.	Współczesny rynek wydawniczy i księgarski	45	3
11.	Nauka o informacji	45	3
12.	Biblioteka, informacja i użytkownicy w otoczeniu społecznym	30	4
13.	Technologia informacyjna – zintegrowane systemy biblioteczne	45	6
14.	Technologia informacyjna – zaawansowane wykorzystanie komputera w bibliotece	30	4
15.	Automatyzacja procesów bibliotecznych	30	4
16.	Nowoczesne systemy informacyjne	30	4
17.	Projektowanie i ocena systemów i usług informacyjnych	30	4
18.	Proseminarium pracy naukowej	30	4
19.	Seminarium dyplomowe	60	8

Tab. 2. Przedmioty kierunkowe na poziomie studiów licencjackich.

Źródło: opracowanie własne.

W trakcie studiów I stopnia studenci mają możliwość zapoznania się z najnowszymi zasadami funkcjonowania bibliotek. Uzyskują umiejętności i wiedzę niezbędną do pracy we wszystkich typach bibliotek. Otrzymują praktyczne przygotowanie w zakresie nowoczesnego warsztatu bibliotecznego oraz wiedzę humanistyczną, której oczekuje się od współczesnych bibliotekarzy. Absolwenci studiów licencjackich powinni radzić sobie ze sprawnym wyszukiwaniem informacji, obsługą użytkowników i promocją czytelnictwa. Studia licencjackie dają podstawę do dalszego kształcenia zawodowego.

Program studiów na poziomie magisterium obejmuje treści podstawowe i kierunkowe.

Lp.	Nazwa przedmiotu	Ilość godzin	ECTS
1.	Społeczeństwo informacji i wiedzy	60	5
2.	Terminologia specjalistyczna z dziedziny informacji naukowej i bibliotekoznawstwa	30	4
3.	Kierunki badawcze w informacji naukowej, bibliotekoznawstwie i bibliologii	60	5
4.	Wykład w języku obcym	30	4

Tab. 3. Treści podstawowe na poziomie studiów magisterskich.

Źródło: opracowanie własne.

Lp.	Nazwa przedmiotu	Ilość godzin	ECTS
1.	Zarządzanie i marketing w bibliotekarstwie i praktyce informacyjnej	45	3
2.	Problematyka prawna w działalności informacyjnej i bibliotecznej	45	3
3.	Etyka w działalności informacyjnej i bibliotecznej	30	3
4.	Instytucje kultury literackiej i życia literackiego	30	3
5.	Seminarium magisterskie	120	16
6.	Specjalizacje do wyboru: Broker informacji Biblioteki publiczne Biblioteki naukowe	210	24

Tab. 4. Treści kierunkowe na poziomie studiów magisterskich.

Źródło: opracowanie własne.

Studia magisterskie kładą nacisk na integrację teorii i praktyki. Absolwenci studiów II stopnia są przygotowani do rozwiązywania złożonych problemów o charakterze strategicznym, związanych z kształtowaniem polityki bibliotecnej i zarządzaniem instytucjami bibliotecznymi. Uzyskują poszerzoną wiedzę z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, znajomość metod badawczych umożliwiających samodzielne prowadzenie prac naukowych.

Bibliotekoznawstwo jest dziedziną, która nieustannie się rozwija, dlatego absolwenci tego kierunku mają świadomość konieczności ustawicznego kształcenia i rozwoju zawodowego. Dzięki temu zarówno bibliotekarze, którzy ukończyli studia niedawno, jak i absolwenci sprzed kilkunastu lat doskonale radzą sobie w zmieniającym się świecie profesjonalnego bibliotekarstwa.

Zwiększające się oczekiwania użytkowników bibliotek wymagają stałego podnoszenia kwalifikacji bibliotekarzy, dlatego też oferta edukacyjna Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ ciągle się rozszerza. Programy

studiów są na bieżąco modyfikowane, wprowadzane są dodatkowe zajęcia i specjalizacje, ulega zmianie liczba godzin przeznaczonych na poszczególne przedmioty. Studenci w trakcie studiów zdobywają wiedzę nie tylko czysto bibliotekarską. Zapoznają się z nowoczesnymi narzędziami wyszukiwawczymi, projektują systemy informacyjne, tworzą bazy danych i strony WWW.

Zastosowanie technologii informacyjnej w bibliotekach zmienia zasady ich funkcjonowania. Przeobrażenia te stawiają wciąż rosnące wymagania przed obecnymi i przyszłymi bibliotekarzami. Dlatego też program edukacji informacyjnej Katedry nie ustaje w ewoluowaniu wraz z zawodem bibliotekarza.

Prowadzenie kształcenia na poziomie akademickim wymaga stworzenia odpowiedniego zaplecza kadrowego. Kadra wykładowca powinna prowadzić badania naukowe i ich wyniki przedstawiać w trakcie procesu dydaktycznego²². Łódzka Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej promuje doktorantów, zatrudnia młodych, aktywnych pracowników naukowych z tytułem doktora. Ponieważ umiejscowiona jest na Wydziale Filologicznym i wpisuje się w nurt kształcenia humanistycznego, zatrudnia filologów, którzy poszerzają wiedzę studentów. Profil humanistyczny łódzkiego ośrodka daje możliwość szerokiego spojrzenia na książkę i bibliotekę w kontekście kulturowym i historycznym. Nie bez znaczenia dla obszaru badań naukowych Katedry pozostaje również działalność prowadzona przez Pracownię „Słownika pracowników książki polskiej” znajdującą się w strukturze placówki, koncentrującą się na wydawaniu największego w Polsce słownika biograficznego z zakresu księgoznawstwa.

Od początku działalności Katedra ściśle współpracowała z Biblioteką Uniwersytetu Łódzkiego. Jak już wspomniano, w latach 1953-1969 funkcję kierownika Katedry pełniła Helena Więckowska, długoletni dyrektor BUŁ. Wielu pracowników BUŁ prowadziło zajęcia dydaktyczne w Katedrze w ramach prac zleconych, część z nich została później etatowymi pracownikami Katedry. Studenci bibliotekoznawstwa nadal uczestniczą w licznych warsztatach i seminariach odbywających się w bibliotece. Od 1989 r. jako wspólne przedsięwzięcie naukowe Katedry i Biblioteki Uniwersyteckiej wydawane jest czasopismo naukowe *Folia Librorum*. W skład kolegium redakcyjnego wchodzi pracownicy Katedry i BUŁ (obecnie dyrektor Maria Wrocławska). Pracownicy Biblioteki uzupełniają i poszerzają swoje kwalifikacje na studiach organizowanych przez Katedrę. Wielu z nich to również absolwenci studiów stacjonarnych, którzy mając fachowe przygotowanie teoretyczne i znakomicie sprawdzają się w codziennej pracy bibliotecznej.

²² B. Sosińska-Kalata, *Koncepcje uniwersyteckiego kształcenia bibliotekarzy*, w: *Zawód bibliotekarza dziś i jutro*, Warszawa 2003, s. 129.

Współcześnie w dobie społeczeństwa opartego na wiedzy kształcenie w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej staje się ważnym elementem w procesie zaspakajania potrzeb informacyjnych tego społeczeństwa. Szybki postęp techniki informatycznej, telekomunikacyjnej, a także rozwój multimediów decydują o ogromnych i dynamicznych zmianach społecznych, gospodarczych i ekonomicznych. Następuje wzrost znaczenia informacji oraz wiedzy w różnych sferach życia. Wszystko to decyduje o kształtowaniu się nowego sposobu funkcjonowania bibliotek i ośrodków informacji oraz o nowej roli zawodowej bibliotekarzy i specjalistów informacji. Bibliotekarze stawiani są przed nowymi, coraz trudniejszymi zadaniami, a do sprostanienia tym wymaganiom powinna przygotowywać nowoczesna edukacja. Obecnie wydaje się niemożliwe wykształcenie bibliotekarza w pełni uniwersalnego, wszechstronnego fachowca, który umiałby stawić czoła wszystkim wyzwaniom współczesnego bibliotekarstwa. Dlatego też na studiach bibliotekoznawczych programy nauczania poddawane są ciągłej ewolucji i weryfikacji, wprowadza się coraz to nowe specjalizacje.

*Urszula Kowalewska
Lidia Mikołajuk*

**EDUCATIONAL PROGRAMS
OF THE CHAIR OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE
AT THE UNIVERSITY OF LODZ IN THE YEARS 1945-2011**

The paper presents the development of educational programs of the Chair of Library and Information Science at the University of Lodz. It also gives a brief overview of evolving its syllabuses. The comparative analysis of LIS programs is performed. The similarities and differences between higher education LIS systems in the past are described.

The curriculum must have been adapted to new professional standards. The Chair of Library and Information Science have changed its syllabuses in conformity with the amended Act on Higher Education.